

Türkiye'de mezuniyet öncesi çocuk cerrahisi eğitimi (*)

Tanju AKTUĞ

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı, İzmir

Özet

Ülkemizde her sınıfında ortalama 4880 öğrencinin okuduğu 22 tıp fakültesinden ancak 13'ünde Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı olup, geçen yıl öğrencilerin yaklaşık % 24'ü çocuk cerrahisi eğitimi yapılmayan tıp fakültelerinde öğretim görmüşlerdir. Çocuk cerrahisi anabilim dalları ve öğretim üyeleri ile yapılan anket çalışmasında öğrencilere 9 ile 33 saat arasında çocuk cerrahisi dersi anlatıldığı, 1 ile 3 hafta staj yaptırıldığı, intörlük uygulamasının sıklıkla seçmeli olduğu görülmüştür. Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği'nin eğitim programının Türk öğretim üyelerince değerlendirilmesi ve uygulanan çocuk cerrahisi ders programlarının geçirilmesinde gastrointestinal sistem, karın duvarı ve genital bölge hastalıkları ile solid tümörlere ön sıralarda yer verildiği görülmüştür. Deri ve deri altı, göğüs duvarı, solunum sistemi hastalıklarının sonlarda yer aldığı saptanmıştır. Hekimin bilgisine üst sınır kaygısı ile konunun gündeme getirilmesi planlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk cerrahisi, mezuniyet öncesi eğitim

Summary

Pediatric surgery-undergraduate medical education in Turkey

Of the 22 Turkish medical faculties giving education to average 4880 students in academic year, only 13 of them have a Pediatric Surgery Department. Last year, 24 % of the students graduated without a pediatric surgical education. A survey of the pediatric surgery departments and their lecturers shows that, the amount of pediatric surgery teaching ranged between 1 to 33 hours, duration of the clerkship ranged between 1 to 3 weeks and the internship was usually elective. Review of the Turkish pediatric surgery undergraduate medical programs and scoring of the curriculum of the Canadian Association of Pediatric Surgeons (ACPS) by the Turkish lecturers made us see that the gastrointestinal system, abdominal wall and genitalia and solid tumors were the most important items, to be covered in the programme.

Key words: Pediatric surgery, undergraduate education

Çocuk cerrahisi klinik uygulamaların yanı sıra, tıp eğitiminde de yerini henüz alan tıp dallarından birisidir. Yeni olması yanı sıra, geniş bir hastalık grubu ile uğraşılması çocuk cerrahisi mezuniyet öncesi eğitim programlarının geliştirilmesini güçleştirmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 1988 yılı Mayıs ayında kurulan Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı'nca bu güçlüğün yenilmesi amacı ile ülkemizdeki bugünkü durumu saptamaya yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Diğer anabilim dallarının deneyimi ve konuya yaklaşımlarının belirlenmesine yönelik bu çalışmanın sonuçları, konunun gündeme getirilmesi amacı ile yayınlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışmada, öncelikle tıp fakültelerindeki çocuk cerrahisi anabilim dallarının ve öğrencilerin dağılımı belirlendi. Çocuk cerrahisi anabilim dalları ile yazılı bir anket yapılarak hangi sınıflarda ders ve staj yaptırıldığı, ders, staj ve intörlük uygulamalarının süreleri ile bu uygulamalara katılan öğrenci oranları öğrenilmeye çalışıldı. Uygulanan ders programlarından örnekler istenerek öğretilen konuların dağılımı saptanmaya çalışıldı. Çalışma sonunda 6 çocuk cerrahisi anabilim dalından tüm bilgiler, 3 çocuk cerrahisi anabilim dalından da ders programları dışındaki bilgiler elde edilerek değerlendirildiler.

Yerli ve yabancı yayınların taranması sonucu bulduğumuz tek mezuniyet öncesi çocuk cerrahisi eğitim programı Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği'nin geliştirdiği programdı (3). Oldukça geniş olan bu programı üniversitemizde görev yapan öğretim üyelerinden profesör ve doçentlere ileterek, düşüncelerini bir puanlama sistemi ile somutlaştırmaları planladı. Değerlendirme konulara

* VIII. Ulusal Çocuk Cerrahisi Kongresi'nde (Girne, 1988) sunulmuştur.

Adres: Tanju AKTUĞ D. E. Ü. Tıp Fakültesi İnciraltı-İZMİR

"öğretilmesi gerekli" ise "1", "öğretilir ise iyi olur" "2", "öğretilirse de olur, öğretilmese de" diye düşünülüyorsa "3" puan verilerek yapıldı. Yazılı anket biçiminde çalışmada ilgili listeden bağımsız olarak öğretim üyelerinin görüşleri de soruldu. Anket iletilen 23 öğretim üyesinden 17'sinin değerlendirmesi elimize geçti ve her konu için verilen puanların ortalamaları alındı.

Sonuçlar

1988-1989 ders yılında 27 tıp fakültesinde tıp eğitimi yapılacaktır. Bu fakültelerden biri YÖK kapsamı dışında olduğu, dördü ise kurulma aşamasında oldukları için çalışmaya alınmadılar. Sonuçta 22 tıp fakültesinden 13'ünde (% 60) Çocuk cerrahisi anabilim dalı olduğu saptandı. Tıp öğrencileri ve mezunlarının sayıları yıllara göre çok değişkenlik gösterdiği için mezunların hangi oranda çocuk cerrahisi anabilim dalı olan fakültelerden yetiştiği saptanamadı. 1987-1988 ders yılında öğrenim gören 31291 tıp öğrencisinin 23275'i (% 74) çocuk cerrahisi anabilim dalı olan fakültelerde okumakta idi (1). 1988-1989 ders yılında 22 tıp fakültesine ÖYS ile alınan 4935 öğrencinin 3462'si (% 70) çocuk cerrahisi anabilim dalı olan fakültelerde; 1473'ü (% 30) ise olmayan fakültelerde öğrenime başlayacaktır (2). Çocuk cerrahisi anabilim dalı olan fakülteler bu yıl ortalama 266 öğrenci alır iken, olmayanlar ortalama 164 öğrenci almışlardır.

Çocuk cerrahisi anabilim dallarının çeşitli sınıflara değişen sürelerle ders verdiği ve staj yaptırdığı görülmüştür. Alınan bilgiler Tablo I'de özetlenmiştir. Tablodan görüldüğü gibi Çocuk cerrahisi dersi en az dokuz, en fazla otuz üç saat anlatılmaktadır. Öğrencilerinin yarısına staj yaptıran bir Çocuk Cerrahisi anabilim dalı dışında, tüm anabilim dalları öğrencilerin hepsine staj yaptırmaktadır. Staj süreleri 1 ile 3 hafta arasında dağılmaktadır. İntörnlikte sıklıkla 1 ay süreli seçmeli staj uygulanmaktadır. Ancak, iki

TABLO I. Tıp fakültelerimizde Çocuk Cerrahisi eğitimi

Ders saatleri	9-33 saat
Staj süreleri	1-3 saat
İntörnlik uygulaması (1 ay süreli)	0-100 yüzde

TABLO II. Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği ve Türk öğretim üyelerince öğretilmesi gerekli görülen klinik durumlar

Akut karın ağrısı
Kusma
Gastro-intestinal kanama
Yenidoğan intestinal obstrüksiyonları
Yabancı cisim yutulması ve aspirasyonu
Akut solunum sıkıntısı
Kasık ve skrotumun akut şişlikleri
Abdominal kitleler
Solid tümörler
Bebeklerde tıkanma sarılığı
Baş ve boyun kitleleri

TABLO III. Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği eğitim programında yer alan hastalıklar ile ilgili konu başlıkları ve bu başlıklara Türk öğretim üyelerince verilen puanların ortalamaları (sıralama puan sırasına göre; genel ort.+ 2 standart sapma = 1.36)

Tümörler	1.06
Gastro-intestinal sistem	1.07
Karın duvarı ve genital sistem	1.11
Hepatobilier sistem	1.29
Baş-boyun bölgesi	1.38
Solunum sistemi	1.57
Deri, deri altı ve lenf sistemi	1.65
Göğüs duvarı	2.00

tıp fakültesinde çocuk cerrahisi intörnülüğü yapılmakta, birinise ise tüm öğrenciler bu olaktan yararlanmaktadır.

Elde edilebilen ders programlarında konu başlıklarının dağılımı ile Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği'nin programının değerlendirme sonuçları arasında paralellik saptanmıştır. Az sayıda anabilim dalından program alınabilmesi yanı sıra yalnızca ders isimleri ile değerlendirme yapıldığından, sadece Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği programının değerlendirme sonuçları yayınlanacaktır.

Bu programda ana ilkeler arasında yer alan, hastalıkların embriolojik kökenlerinin öğretilmesi 1,36 puan almıştır. Çocuğun fizyolojisi ile ilgili başlık 1,15 gibi tama yakın bir puan almıştır. Tablo II'de verilen "klinik sorunlar" başlığında toplanan konuların, üçü hariç, tümü tam puan (1.00) almışlardır. Yabancı cisim yutulması ve

aspirasyonu (1.07), kasık ve skrotomun akut şişlikleri (1.07), baş ve boyun kitleleri (1.14) tam puandan biraz fazla puan alan üç konudur.

Hastalıklar ile ilgili listedeki ana başlıklar alınan puan sırasına göre Tablo III'de özetlenmiştir. Bu grupta değerlendirme yapılır iken, grubun genel ortalamasına iki standart sapma eklenerek bulunan 1,36 puan sınır kabul edilmiştir. Tablodan görüldüğü gibi tümörler, gastro-intestinal sistem, karın duvarı ve genital sistem, kafa travması ve hepatobilyer sistem bu sınırın daha çok önem verilen tarafından kalmışlardır. Ancak bu konu başlıkları altında sıralanan bazı hastalıklar genel gruptan ayrılarak 1.36'nın üzerinde puan almışlardır. Enflamatuvar barsak hastalıkları (1.43), kolelitiazis (1.43), intersex sorunların (1.57), dişi iç genital organ hastalıkları (1.43) bu grubu oluşturmaktadır. Genel sıralamada 1.36'dan yüksek puan alarak geriye düşen hastalık gruplarında ise bronkiojenik anomaliler, tiroglossal kanal lezyonları ve tortikolis (1.29), trakeoösefagal fistül, diafragmatik herniler ve pnömotoraks (1.14) 1.36'nın altındaki puanlar ile gruptan ayrılmaktaydılar.

Türk öğretim üyelerinden bir kısmı listeye ekleme yapma gereğini duyarak şok, yanıklar, göğüs travmaları, yapışık ikizler ve üriner yol hastalıklarının da eğitim programında yer alması gerektiğini vurgulamıştır.

Tartışma

Günümüzde çocuk cerrahisi Türkiye'deki tıp fakültelerinin % 60'ına ve tıp öğrencilerinin % 70-75'ine ulaşmayı başarmıştır. Çocuk cerrahisi anabilim dalı olmayan tıp fakültelerinin, onların yaklaşık yarısı kadar öğrenci yettirmesi, tıp fakültelerinin büyüüp, gelişikçe çocuk cerrahisi anabilim dalı kurmaya yönelmeleri ile açıklanabilir.

Çocuk cerrahisi anabilim dallarınca yürütülen programlar arasında farklılıklar olmakla birlikte, kıyaslama olanağı bulabildiğimiz tek ülke olan Kanada'ya göre daha yoğun bir ders programı yürütüldüğü söylenebilir (3). Ülkemizde 9 ile 33 saat arasında değişen ders saatleri Kanada'da ortalama 7 saat (1-25 saat) bulunmuştur. Türk tıp öğrencilerinin tüme yakını çocuk cerrahisi stajı olanağı bulur iken, Kanada'daki öğrencilerin ancak % 25'i bu olanağı bulabilmektedir.

Çalışmamızda öğretim üyelerimizin tümörler, gastro-intestinal sistem, karın duvarı ve genital sistem, karın travmaları ve hepatobilyer sistem hastalıklarına eğitim açısından, özel bir önem verdikleri görülmüştür. İlgili programı çok geniş bulanlar olduğu gibi, dar görerek ekleme yapan öğretim üyeleri de mevcuttur. Kanada Çocuk Cerrahisi Derneği de aynı nedenle, eğitim komitesinin çalışmalarının sürdürülmesini planlanmıştır. Benzer bir gereksinme ile Amerikan Çocuk Cerrahisi Derneği de bir eğitim komitesi kurmuştur. Ülkemiz için bu çalışma ile bir program oluşturulması çalışma kapsamının ve amacının çok üzerindedir. Diğer ülkelerde olduğu, gibi böyle bir programın ilkeleri ve ayrıntıları ancak Türk Çocuk Cerrahisi Derneği'nin bir eğitim komitesi kurarak konuya eğilmesi ve bu komitenin vereceği somut sonuçların tüm dernek üyelerince gözden geçirilmesi ile olgunlaştırılabilir.

Kaynaklar

1. Öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi: 1987-1988 öğretim yılı yüksek öğretim istatistikleri. ÖSYM Dökümantasyon Birimi Ankara, 1988.
2. Öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi: 1988-ÖSYS yüksek öğretim programlarının merkezi yerleştirmedeki en küçük ve en büyük puanlar. ÖSYM Ankara, 1988.
3. Postuma R: The pediatric general surgery undergraduate medical curriculum: What should medical students learn? J Ped Surg 22: 746, 1987.